

Annettu Helsingissä 30 päivänä huhtikuuta 1987

Pakkokeinolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen

Kiinniottaminen

1 §

Jokamiehen kiinniotto-oikeus

Jokainen saa ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavatun rikoksentekijän, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta tai jos rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä petos tai omavaltainen käyttöönotto.

Jokainen saa ottaa kiinni myös sen, joka viranomaisen antaman etsintäkuulutuksen mukaan on pidätettävä tai vangittava.

Kiinni otettu on viipymättä luovutettava poliisimiehelle.

2 §

Poliisimiehen kiinniotto-oikeus

Poliisimies saa ottaa kiinni rikoksesta epäillyn, joka on määrätty pidätettäväksi tai vangittavaksi.

Jos pidättämiseen on edellytykset, poliisimies saa ottaa rikoksesta epäillyn kiinni ilman pidättämismääräystäkin, jos pidättämisen toimeenpano voi muuten vaarantua. Poliisimiehen on ilmoitettava kiinniottamisesta viipymättä pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle. Tämän on 24 tunnin kuluessa kiinniottamisesta päätettävä, onko kiinni otettu päästettävä vapaaksi vai pidätettävä. Kiinni otetulle on heti ilmoitettava kiinniottamisen syy.

Pidättäminen

3 §

Pidättämisen edellytykset

Rikoksesta todennäköisin syin epäilty saadaan pidättää:

- 1) jos rikoksesta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin kaksi vuotta vankeutta;
- 2) jos rikoksesta on säädetty lievempi rangaistus kuin kaksi vuotta vankeutta, mutta siitä säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin vuosi vankeutta ja epäillyn olojen taikka muiden seikkojen perusteella on todennäköistä, että hän:
  - a) lähtee pakoon taikka muuten karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa;

b) vaikeuttaa asian selvittämistä hävittämällä, turmelemalla, muuttamalla tai kätkemällä todistusaineistoa taikka vaikuttamalla todistajaan, asianomistajaan, asiantuntijaan tai rikoskumppaniinsa; taikka

c) jatkaa rikollista toimintaa;

3) jos hän on tuntematon ja kieltäytyy ilmoittamasta nimeään tai osoitettaan taikka antaa siitä ilmeisesti virheellisen tiedon; taikka

4) jos hänellä ei ole vakinaista asuntoa Suomessa ja on todennäköistä, että hän poistumalla maasta karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa.

Ketään ei saa pidättää, jos se asian laadun taikka rikoksesta epäillyn iän tai muiden henkilökohtaisten olojen vuoksi olisi kohtuutonta.

4 §

Pidätetyn vapaaksi päästäminen

Pidätetty on päästettävä vapaaksi heti, kun edellytyksiä pidättämiseen ei enää ole ja, jollei häntä vaadita vangittavaksi, viimeistään vangitsemisvaatimuksen tekemistä varten 13 §:ssä säädetyn ajan kuluttua.

Pidätetyn päästämisestä vapaaksi päättää 6 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies. Vangitsemisvaatimusta käsiteltäessä siitä päättää kuitenkin tuomioistuin.

5 §

Uudelleen pidättäminen

Rikoksesta pidätettyä tai vangittua, joka on päästetty vapaaksi, ei saa uudelleen pidättää samasta rikoksesta sellaisen seikan nojalla, joka on ollut viranomaisen tiedossa sen päättäessä pidättämisestä tai vangitsemisesta.

6 §

Pidättämiseen oikeutettu virkamies

Pidättämisestä päättää *pidättämiseen oikeutettu virkamies*. Pidättämiseen oikeutettuja virkamiehiä ovat:

1) poliisiylijohtaja, poliisiylitarkastaja, sisäasiainministeriön poliisiosaston poliisitoimiston ylitarkastaja, poliisitarkastaja, apulaispoliisitarkastaja, lääninkomisario, Ahvenanmaan maakunnan poliisipäällikkö, nimismies, apulaisnimismies, poliisimestari, apulaispoliisimestari, passiosaston johtaja, passiosaston valvontatoimiston johtajana toimiva apulaissihteeri, passitoimiston johtajan apulainen, keskusrikospoliisin päällikkö ja apulaispäällikkö, keskusrikospoliisin tutkintatoimiston toimistopäällikkö ja tiedotustoimiston toimistopäällikkö, suojelupoliisin päällikkö ja apulaispäällikkö, liikkuvan poliisin päällikkö ja apulaispäällikkö, rikosylitarkastaja, rikostarkastaja, rikosylikomisario, ylikomisario, rikoskomisario ja komisario;

2) virallinen syyttäjä;

3) tullihallituksen valvontaosaston osastopäällikkö, apulaisosastopäällikkö, toimistopäällikkö ja esitutkintatehtävissä toimiva ylitarkastaja ja tullisihteeri sekä tullipiirin tullijohtaja, valvontatoimiston päällikkö ja esitutkintatehtävissä toimiva tulliyllitarkastaja; sekä

4) rajavartiolaitoksen päällikkö, rajavartiolaitoksen esikunnan hallinnollisen osaston osastopäällikkö ja toimistopäällikkö sekä rajavartioston ja merivartioston komentaja.

7 §

Ilmoitukset ja kirjaaminen

Pidätetylle on ilmoitettava pidättämisen syy heti, kun hänet on julistettu pidätetyksi tai otettu pidättämismääräyksen perusteella kiinni. Pidättäminen on kirjattava asetuksella tarkemmin säädettävällä tavalla.

Pidättämisestä on ilmoitettava pidätetyn osoituksen mukaan hänen omaiselleen ja muulle läheiselleen niin pian kuin siitä ei voi aiheutua erityistä haittaa rikoksen selvittämiseksi. Ilmoitusta ei kuitenkaan saa ilman erityistä syytä tehdä vastoin pidätetyn tahtoa.

Vangitseminen

8 §

Vangitsemisen edellytykset

Rikoksesta todennäköisin syin epäilty saadaan 3 §:n 1 momentissa säädetyin edellytyksin vangita, jos se on tarpeen esitutkinnan tai oikeudenkäynnin taikka rangaistuksen täytäntöönpanon turvaamiseksi tai epäillyn rikollisen toiminnan jatkamisen estämiseksi.

Ketään ei saa vangita, jos se asian laadun taikka rikoksesta epäillyn iän tai muiden henkilökohtaisten olojen vuoksi olisi kohtuutonta.

9 §

Vangitsemisesta päättävä viranomainen

Vangitsemisesta päättää se tuomioistuin, joka on syyteasiassa toimivaltainen. Ennen syytteen käsittelyn alkua pidätetyn vangitsemisesta saa päättää myös kiinniottamisaikakunnan tai pidätetyn säilyttämisaikakunnan yleinen alioikeus, ei kuitenkaan valtiopetosta ja maanpetosta koskevissa asioissa.

Vangitsemista koskeva asia voidaan käsitellä kihlakunnanoikeudessa ilman lautakuntaa ja raastuvanoikeudessa yhden lainoppineen jäsenen ollessa saapuvilla. Istunto voidaan pitää myös muuna aikana ja muussa paikassa kuin yleisen alioikeuden istunnosta on säädetty.

10 §

Vangitsemisvaatimuksen tekijä

Vangitsemisvaatimuksen voi tehdä pidättämiseen oikeutettu virkamies ja syytteen käsittelyn alettua myös asianomistaja. Tuomioistuin ei saa omasta aloitteestaan määrätä syytettyä vangittavaksi.

11 §

Ilmoitus vangitsemisvaatimuksesta pidätetylle

Vangitsemisvaatimuksen tekijän on ilmoitettava vaatimuksesta viipymättä pidätetylle.

12 §

Vangitsemisvaatimuksen muoto

Vangitsemisvaatimus on tehtävä kirjallisesti. Vaatimus pidätetyn vangitsemisesta saadaan tehdä myös suullisesti tai puhelimitse. Näin tehty vaatimus on viipymättä vahvistettava kirjallisesti.

Syytteen käsittelyn yhteydessä vangitsemisvaatimus saadaan tehdä suullisesti.

13 §

Pidätettyä koskevan vangitsemisvaatimuksen tekoaika

Vaatimus pidätetyn vangitsemisesta on tehtävä tuomioistuimelle niin pian kuin se on mahdollista ja viimeistään kolmantena päivänä kiinniottamispäivästä ennen virka-ajan päättymistä. Jos vangitsemisasian käsittelemiseksi tarvitaan vielä lisäselvitystä ja epäillyn säilössä pitäminen sen hankkimisen aikana on erittäin tärkeää, vaatimus saadaan tehdä viimeistään seitsemäntenä päivänä kiinniottamispäivästä. Jos joku on pidätetty hänen saavuttuaan esitutkintaan, edellä tarkoitettu aika lasketaan saapumispäivästä.

Milloin pidätetty kuljetetaan esitutkintaa varten kiinniottamispaikkakunnalta toiselle paikkakunnalle ja kuljetus kestää kauemmin kuin 12 tuntia, vangitsemisvaatimus saadaan tehdä yhtä päivää ja, jos kuljetus kestää kauemmin kuin 24 tuntia, kahta päivää myöhemmin kuin 1 momentissa on säädetty.

14 §

Vangitsemisvaatimuksen ottaminen käsiteltäväksi

Vangitsemisvaatimus on otettava tuomioistuimessa käsiteltäväksi viipymättä. Pidätettyä koskeva vaatimus on otettava käsiteltäväksi viimeistään toisena päivänä siitä päivästä, jona vaatimus on tehty.

Jos syytetty pidätetään syytteen ollessa tuomioistuimessa vireillä, hänen vangitsemistaan koskeva asia käsitellään pidätetyn vangitsemisesta säädettyssä järjestyksessä.

15 §

Läsnäolo vangitsemisvaatimusta käsiteltäessä

Vangitsemisvaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä virkamiehen on oltava läsnä vaatimusta käsiteltäessä. Vangitsemisvaatimuksen tehneen asianomistajan poissaolo ei estä asian ratkaisemista.

Vangittavaksi vaadittu, joka on pidätetty, on tuotava tuomioistuimeen ja häntä on kuultava siellä vaatimuksesta. Pidätetylle on varattava tilaisuus käyttää avustajaa vaatimusta käsiteltäessä.

Vangittavaksi vaaditulle, jota ei ole pidätetty, on varattava tilaisuus tulla kuulluksi vaatimuksesta paitsi, jos hän ei ole Suomessa, on tietymättömissä taikka välttelee esitutkintaa tai oikeudenkäyntiä. Vangitsemisvaatimuksen tai syytteen käsittelystä ilman laillista estettä pois jäänyt vastaaja saadaan määrätä vangittavaksi poissaolostaan huolimatta.

16 §

Vangitsemisasiassa esitettävä selvitys

Vangitsemisasian käsittelyssä tuomioistuimelle on esitettävä selvitys siitä, että vangitsemiseen on edellytykset. Tutkittavana olevasta rikoksesta ei saa esittää tämän sekä

vangittavaksi vaaditun vangitsemisvaatimuksen johdosta esittämän lisäksi muuta selvitystä, ellei tuomioistuin katso olevan siihen erityistä syytä.

17 §

Lykkäys pidätetyn vangitsemista koskevassa asiassa

Pidätetyn vangitsemista koskevan asian käsittely saadaan lykätä vain erityisestä syystä. Kolmea päivää pidemmäksi se saadaan lykätä ainoastaan pidätetyn pyynnöstä.

Pidättäminen jatkuu vangitsemisasiain seuraavaan käsittelyyn, jollei tuomioistuin toisin määrää.

18 §

Päätös vangitsemisasiassa

Vangitsemispäätöksessä on lyhyesti mainittava tiedot rikoksesta, josta vangittua epäillään, sekä vangitsemisen peruste. Päätös on julistettava heti käsittelyn päätyttyä.

Jos vaatimus pidätetyn vangitsemisestä hylätään, pidätetty on määrättävä päästettäväksi heti vapaaksi.

19 §

Ilmoitus vangitsemismääräyksen täytäntöönpanosta

Kun tuomioistuin on määrännyt vangittavaksi epäillyn, joka ei ole ollut läsnä asiaa käsiteltäessä, määräyksen täytäntöönpanosta on viipymättä ilmoitettava tälle tuomioistuimelle.

20 §

Vangitseminen muussa kuin syytteen käsittelevässä tuomioistuimessa

Jos vangitsemisvaatimus ja syyte käsitellään eri tuomioistuimissa, on vangitsemisvaatimuksen tekijän ilmoitettava vangitsemisasiain käsittelevälle tuomioistuimelle, missä tuomioistuimessa syyte tullaan käsittelemään. Vangitsemisvaatimuksen käsitelleen tuomioistuimen on heti ilmoitettava vangitsemispäätöksestään syytteen käsittelevälle tuomioistuimelle.

21 §

Syytteen käsittelypäivän määrääminen

Kun tuomioistuin, joka tulee käsittelemään syytteen, päättää läsnä olevan epäillyn vangitsemisesta, sen on, jollei syytettä ole jo otettu käsiteltäväksi, määrättävä sen käsittelypäivä. Kun 19 tai 20 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on saapunut tuomioistuimeen, sen on määrättävä syytteen käsittelypäivä viimeistään ilmoituksen saapumista seuraavana päivänä. Käsittelypäivää ei saa määrätä myöhemmäksi kuin on välttämätöntä esitutkinnan päättämiseksi ja syytteen valmistelemiseksi. Käsittelypäivää ei kuitenkaan saa määrätä neljää viikkoa myöhemmäksi. Käsittelypäivä on ilmoitettava vangitulle ja hänen avustajalleen.

Vangittua vastaajaa koskevan syytteen käsittelyn lykkäämisestä säädetään oikeudenkäymiskaaren 16 luvun 4 §:n 1 momentissa.

22 §

Vangitsemisasiain uudelleen käsittely

Jos joku on vangitsemisasian käsittelyn jälkeen mutta ennen syytteen käsittelyä ollut yhtäjaksoisesti kaksi viikkoa vangittuna, on hänellä oikeus saada pyynnöstään vangitsemisasiansa uudelleen tutkittavaksi.

Asia on otettava käsiteltäväksi viikon kuluessa pyynnön saapumisesta tuomioistuimeen.

23 §

Vangittuna pitäminen syytteen käsittelyn lykkäytyessä

Kun tuomioistuin lykkää vangittua vastaajaa koskevan syytteen käsittelyn, sen on samalla tutkittava, onko syytä pitää vastaaja edelleen vangittuna.

24 §

Vangitun päästäminen vapaaksi

Tuomioistuimen on pidättämiseen oikeutetun virkamiehen esityksestä tai omasta aloitteestaan määrättävä vangittu päästettäväksi vapaaksi heti, kun edellytyksiä vangittuna pitämiseen ei enää ole. Vangittu on määrättävä päästettäväksi vapaaksi myös, jos syytettä ei ole esitetty sen käsittelyä varten määrätynä päivänä. Vangittua ja hänen avustajaansa ei tarvitse kutsua asian käsittelyyn.

25 §

Vangitseminen muutoksenhakutuomioistuimessa

Jos muutoksenhakuteitse ylemmän tuomioistuimen tutkittavaksi saatetussa asiassa vaaditaan vastaajan vangitsemista, tälle on varattava tilaisuus vastata vaatimukseen, jollei vaatimusta heti jätetä tutkimatta tai hylätä. Tilaisuutta vastauksen antamiseen ei tarvitse varata, jos vastaaja ei ole Suomessa tai on tietymättömissä. Ilmoitus oikeudesta vastauksen antamiseen saadaan lähettää muulle kuin pidätetylle postitse hänen viimeksi ilmoittamallaan osoitteella. Ratkaisu pidätettyä koskevan vangitsemisvaatimuksen johdosta on annettava kahden viikon kuluessa vaatimuksen saapumisesta tuomioistuimelle.

26 §

Tuomitun vangitseminen

Kun vangittu vastaaja tuomitaan ehdottomaan vankeusrangaistukseen, tuomioistuimen on 8§:ssä säädetyin perustein päätettävä, onko hänet pidettävä edelleen vangittuna, kunnes rangaistuksen täytäntöönpano alkaa tai asiasta toisin määrätään. Vastaavin edellytyksin tuomioistuin voi syyttäjän tai asianomistajan vaatimuksesta määrätä vapaana olevan vastaajan vangittavaksi.

Täydentäviä säännöksiä

27 §

Muutoksenhaku

Vangitsemisasiassa annettuun päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

Vangittu saa kannella päätöksestä. Kantelulle ei ole määräaikaa. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

28 §

Vangitun ja pidätetyn käsittely

Vangitun ja pidätetyn käsittelemisestä vankilassa tai muussa laitoksessa säädetään erikseen.

29 §

Viittaussäännös

Kiinniottamisesta, pidättämisestä ja vangitsemisesta on tämän luvun säännösten lisäksi voimassa, mitä niistä on erikseen säädetty.

2 luku

Matkustuskielto

1 §

Matkustuskiellon edellytykset

Rikoksesta todennäköisin syin epäilty saadaan määrätä pidättämisen tai vangitsemisen sijasta matkustuskieltoon, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin vuosi vankeutta ja epäillyn olojen taikka muiden seikkojen perusteella on todennäköistä, että hän:

- 1) lähtee pakoon taikka muuten karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa; tai
- 2) jatkaa rikollista toimintaa.

2 §

Matkustuskiellon sisältö

Matkustuskieltoon määrätty ei saa poistua päätöksessä mainitulta paikkakunnalta tai alueelta. Päätöksessä voidaan kuitenkin antaa lupa poistua tältä paikkakunnalta tai alueelta työssäkäyntiä varten tai muusta siihen rinnastettavasta syystä. Matkustuskiellosta päättävä viranomainen saa antaa tärkeästä syystä tilapäisen poistumisluvan.

Matkustuskieltoon määrätty voidaan myös velvoittaa:

- 1) olemaan tiettyinä aikoina tavattavissa asunnossaan tai työpaikallaan;
- 2) ilmoittautumaan tiettyinä aikoina poliisille; tai
- 3) oleskelemaan laitoksessa tai sairaalassa, jossa hän ennestään on tai johon hänet otetaan.

Matkustuskieltoon määrätylle ei saa myöntää passia. Jos hänelle on myönnetty passi, hänen on luovutettava se kiellon voimassaoloajaksi poliisin haltuun.

3 §

Matkustuskiellosta päättävä viranomainen

Ennen syytteen käsittelyn alkua matkustuskieltoa koskevasta asiasta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Vangitsemisvaatimusta käsiteltäessä sekä 6 §:n 2 momentissa mainitussa tapauksessa siitä päättää tuomioistuin. Jos tuomioistuin on vangitsemisvaatimusta käsitellessään määrännyt epäillyn vangitsemisen sijasta matkustuskieltoon, se päättää tätä matkustuskieltoa koskevasta asiasta myös ennen syytteen käsittelyn alkua.

Syytteen käsittelyn alettua matkustuskieltoa koskevasta asiasta päättää tuomioistuin. Tuomioistuin saa syytteen käsittelyn alettua määrätä syytetyn matkustuskieltoon vain syyttäjän tai asianomistajan vaatimuksesta. Milloin on vaadittu syytetyn vangitsemista, tuomioistuin saa omasta aloitteestaankin määrätä hänet vangitsemisen sijasta matkustuskieltoon.

4 §

Päätös matkustuskiellosta

Päätöksestä, jolla matkustuskielto on määrätty, on käytävä ilmi:

- 1) rikos, jonka vuoksi kielto on määrätty;
- 2) kiellon peruste;
- 3) kiellon sisältö;
- 4) seuraamukset kiellon rikkomisesta; sekä
- 5) kiellon voimassaoloaika.

Päätöksestä on annettava kieltoon määrätylle jäljennös. Jos matkustuskieltoon määrätty ei ole ollut läsnä päätöstä annettaessa, jäljennös voidaan toimittaa hänelle postitse hänen ilmoittamallaan osoitteella.

5 §

Matkustuskieltoa koskevan päätöksen muuttaminen

Matkustuskieltoa tai 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua määräystä saadaan muuttuneiden olosuhteiden vuoksi tai tärkeästä syystä muuttaa.

6 §

Matkustuskiellon kumoaminen

Matkustuskielto on kumottava heti, kun edellytyksiä sen voimassa pitämiseen ei enää ole.

Milloin matkustuskiellon on määrännyt pidättämiseen oikeutettu virkamies, tuomioistuin saa jo ennen syytteen käsittelyn alkua matkustuskieltoon määrätyn vaatimuksesta kumota kiellon tai 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun määräyksen kokonaan tai osittain.

Ennen syytteen käsittelyn alkua määrätty matkustuskielto on kumottava, jollei syytettä nosteta 60 päivän kuluessa kiellon määräämisestä. Tuomioistuin saa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen edellä tarkoitettuna määräaikana tekemästä pyynnöstä pidentää tätä aikaa.

7 §

Matkustuskiellon voimassaolo

Ennen syytteen käsittelyn alkua määrätty matkustuskielto on voimassa siihen oikeudenkäyntitilaisuuteen asti, jossa syytettä ensi kerran käsitellään, jollei sitä ole määrätty päättymään aikaisemmin tai sitä aikaisemmin erikseen kumota.

Kun tuomioistuin lykkää matkustuskieltoon määrättyä vastaajaa koskevan syytteen käsittelyn, sen on määrättävä, onko matkustuskielto pidettävä voimassa. Lykkäyspäätöksen yhteydessä

määrätty tai voimassa pysytetty taikka lykkäysaikana määrätty matkustuskielto on voimassa syytteen seuraavaan käsittelytilaisuuteen asti, jollei sitä aikaisemmin erikseen kumota.

Ratkaistessaan syyteasian tuomioistuimien saa määrätä vastaajan matkustuskieltoon tai hänelle määrätyn matkustuskiellon pidettäväksi edelleen voimassa vain, jos hänet tuomitaan ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Vapaana oleva vastaaja saadaan määrätä matkustuskieltoon vain syyttäjän tai asianomistajan vaatimuksesta. Tuomioistuimien saa omasta aloitteestaan määrätä vangitun tai vangittavaksi vaaditun vangitsemisen sijasta matkustuskieltoon. Matkustuskielto on tällöin voimassa, kunnes rangaistuksen täytäntöönpano alkaa tai ylempi tuomioistuin toisin määrää.

8 §

Seuraamukset matkustuskiellon rikkomisesta

Jos matkustuskieltoon määrätty rikko kieltoa tai 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja määräyksiä taikka pakenee, ryhtyy valmistelemaan pakoa tai jatkaa rikollista toimintaa, hänet saadaan pidättää ja vangita. Jos hänelle tuomittu ehdoton vankeusrangaistus on jo tullut täytäntöönpanokelpoiseksi, se saadaan panna heti täytäntöön.

9 §

Täydentäviä säännöksiä

Matkustuskieltoa koskevan asian käsittelystä tuomioistuimissa on soveltuvin kohdin voimassa, mitä vangitsemisasian käsittelystä on 1 luvun 9, 12, 14, 15 ja 25 §:ssä säädetty. Asianosaisen poissaolo ei estä asian ratkaisemista.

Edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun tilapäisen poistumisluvan saa antaa tuomioistuimen puolesta sen puheenjohtaja ja kihlakunnanoikeuden puolesta myös kihlakunnantuomari tai kärjäjätuomari. Ennen luvan antamista on kuultava syyttäjää ja esitutkinnan ollessa kesken myös tutkinnanjohtajaa.

Matkustuskieltoon määrättyä koskeva asia on käsiteltävä tuomioistuimissa kiireellisesti.

10 §

Muutoksenhaku

Tuomioistuimen päätökseen matkustuskieltoa koskevassa asiassa ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

Matkustuskieltoon määrätty saa kannella päätöksestä. Kantelulle ei ole määräaika. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

3 luku

Hukkaamiskielto ja vakuustakavarikko

1 §

Hukkaamiskiellon ja vakuustakavarikon edellytykset

Jos on syytä epäillä, että rikoksesta todennäköisin syin epäilty tai se, joka voidaan rikoksen johdosta tuomita korvaamaan vahinko tai menettämään valtiolle rahamäärä, pyrkii välttämään sakon, korvauksen tai menetettäväksi tuomittavan rahamäärän maksamista kätkemällä tai hävittämällä omaisuuttaan, pakenemalla tai muulla näihin rinnastettavalla tavalla, saadaan

hänen omaisuuttaan panna hukkaamiskieltoon, kuitenkin enintään määrä, joka otaksuttavasti vastaa tuomittavaa sakkoa, korvausta ja menettämis-seuraamusta.

Jos hukkaamiskieltoa ei voida pitää riittävänä 1 momentissa tarkoitetun saamisen turvaamiseksi, voidaan vastaava määrä irtainta omaisuutta panna maksamisen vakuudeksi takavarikkoon (*vakuustakavarikko*).

2 §

Hukkaamiskiellosta ja vakuustakavarikosta päättäminen

Hukkaamiskiellosta ja vakuustakavarikosta päättää tuomioistuin.

Ennen syytteen käsittelyn alkua vaatimuksen omaisuuden panemisesta hukkaamiskieltoon tai vakuustakavarikkoon voi tehdä tutkinnanjohtaja tai syyttäjä. Syytteen käsittelyn alettua tällaisen vaatimuksen voi tehdä sakon, valtiolle tulevan korvauksen tai menetettäväksi tuomittavan rahamäärän maksamisen turvaamiseksi syyttäjä ja asianomistajalle tulevan korvauksen maksamisen turvaamiseksi asianomistaja.

Hukkaamiskiellosta ja vakuustakavarikosta on soveltuvin kohdin voimassa, mitä 1 luvun 9, 12, 14, 15 ja 25 §:ssä on vangitsemisvaatimuksen tekemisestä ja käsittelystä säädetty.

3 §

Väliaikaistoimenpiteet

Jos asia ei siedä viivytystä, tutkinnanjohtaja tai syyttäjä saa panna väliaikaisesti hukkaamiskieltoon tai vakuustakavarikkoon rikoksesta epäillyn omaisuutta tai sen omaisuutta, joka voidaan tuomita menettämään rahamäärä valtiolle, kunnes tuomioistuin on päättänyt asiasta. Tämä toimenpide peräytyy, jos vaatimusta hukkaamiskiellosta tai vakuustakavarikosta ei ole tehty tuomioistuimelle viikon kuluessa väliaikaisen määräyksen antamisesta. Jos väliaikainen hukkaamiskielto tai vakuustakavarikko olisi 4 §:n 1 momentissa tarkoitetusta syystä kumottava ennen kuin tuomioistuin on alkanut käsitellä asiaa, tutkinnanjohtajan tai syyttäjän on kumottava väliaikaistoimenpide.

Tutkinnanjohtajan tai syyttäjän on heti ilmoitettava kiinteän omaisuuden väliaikaisesta hukkaamiskiellosta ja sen kumoamisesta omaisuuden sijaintipaikkakunnan tuomioistuimelle merkinnän tekemiseksi kiinnitysrekisteriin. Ulosottolain 4 luvun 28 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun omaisuuden väliaikaisesta hukkaamiskiellosta tai vakuustakavarikosta ja väliaikaistoimenpiteen kumoamisesta on vastaavasti ilmoitettava sanotussa lainkohdassa mainitulle viranomaiselle. Tutkinnanjohtajan tai syyttäjän on ilmoitettava asianomaiselle viranomaiselle myös väliaikaistoimenpiteen peräytymisestä 1 momentin perusteella sekä päätöksestä, jolla tuomioistuin on hylännyt vaatimuksen väliaikaistoimenpiteen kohteena olleen omaisuuden panemisesta hukkaamiskieltoon tai vakuustakavarikkoon.

4 §

Hukkaamiskiellon ja vakuustakavarikon kumoaminen

Tuomioistuimen on kumottava hukkaamiskielto tai vakuustakavarikko, kun sakon, korvauksen tai menetettäväksi tuomittavan rahamäärän maksamisen vakuudeksi asetetaan riittävä pantti tai takaus taikka muuten ei ole enää syytä pitää sitä voimassa.

Tuomioistuimen on kumottava hukkaamiskielto tai vakuustakavarikko myös, jollei syytettä nosteta 60 päivän kuluessa hukkaamiskieltoa tai vakuustakavarikkoa koskevan määräyksen

antamisesta. Tuomioistuin saa tutkinnanjohtajan tai syyttäjän edellä tarkoitettuna määräaikana tekemästä pyynnöstä pidentää tätä aikaa.

5 §

Hukkaamiskielto ja vakuustakavarikko erotettaessa korvausasia erilliseksi asiaksi

Jos tuomioistuin erottaa korvausta koskevan vaatimuksen erilliseksi asiaksi, sen on siitä päättäessään lausuttava, onko hukkaamiskielto tai vakuustakavarikko pidettävä voimassa.

6 §

Hukkaamiskiellosta ja vakuustakavarikosta päättäminen pääasiaa ratkaistaessa

Tuomitessaan sakon, korvauksen tai menettämisseuraamuksen, jonka maksamisen vakuudeksi on määrätty hukkaamiskielto tai vakuustakavarikko, tuomioistuimen on päätettävä, onko hukkaamiskielto tai vakuustakavarikko pidettävä voimassa kunnes sakko, korvaus tai menetetyksi tuomittu rahamäärä on maksettu, sen perimiseksi on laillisessa järjestyksessä toimitettu ulosmittaus taikka asiasta toisin määrätään. Kun tuomioistuin päättää, että korvauksen maksamisen turvaamiseksi määrätty hukkaamiskielto tai vakuustakavarikko on pidettävä voimassa, se voi asettaa päätöksen täytäntöönpanokelpoiseksi tulemisesta laskettavan määräajan, jonka kuluessa täytäntöönpanoa on haettava uhalla, että hukkaamiskielto tai vakuustakavarikko muuten peräytyy. Tuomioistuin saa syytteen taikka korvausta tai menettämisseuraamusta koskevan vaatimuksen hylätessään määrätä, että hukkaamiskiellon tai vakuustakavarikon täytäntöönpano peruutetaan vasta hylkäämistä koskevan ratkaisun saatua lainvoiman.

7 §

Muutoksenhaku

Tuomioistuimen hukkaamiskieltoa tai vakuustakavarikkoa koskevasta päätöksestä saa valittaa erikseen. Valitus ei estä omaisuuden panemista hukkaamiskieltoon tai vakuustakavarikkoon, ellei valitusta käsittelevä tuomioistuin toisin määrää.

8 §

Viittaussäännös

Hukkaamiskiellosta ja vakuustakavarikosta on muuten soveltuvin kohdin voimassa, mitä ulosottolaissa ja ulosottoasetuksessa on säädetty hukkaamiskiellosta ja takavarikosta. Panttia tai takausta ei kuitenkaan tarvitse asettaa siitä vahingosta, mikä tässä luvussa tarkoitettua toimenpiteestä saattaa aiheutua vastaajalle, ellei tuomioistuin erityisestä syystä velvoita asianomistajaa asettamaan vakuutta määrätessään hukkaamiskiellon tai vakuustakavarikon tälle tulevan korvauksen maksamisen turvaamiseksi.

4 luku

Takavarikko

1 §

Takavarikon edellytykset

Esine voidaan takavarikoida, jos on syytä olettaa, että se voi olla todisteena rikosasiassa tai on rikoksella joltakulta viety taikka että tuomioistuin julistaa sen menetetyksi.

2 §

Asiakirjan takavarikko

Rikoksesta epäillyn tai häneen oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20§:ssä tarkoitettussa suhteessa olevan henkilön hallusta ei saa takavarikoida todisteena käytettäväksi asiakirjaa, joka sisältää epäillyn ja sanotun henkilön taikka mainitussa suhteessa epäiltyyn olevien henkilöiden välisen tiedonannon. Tällaisen asiakirjan saa kuitenkin takavarikoida, jos tutkittavana olevasta rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta.

Asiakirjaa ei saa takavarikoida todisteena käytettäväksi, jos sen voidaan olettaa sisältävän sellaista, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23§:ssä tarkoitettu henkilö ei saa todistaa oikeudenkäynnissä tai saman luvun 24§:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettu henkilö saa kieltäytyä kertomasta, ja asiakirja on edellä tarkoitettun henkilön tai sen hallussa, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty. Asiakirja saadaan kuitenkin takavarikoida, jos edellä tarkoitettu henkilö olisi esitutkinnassa oikeutettu tai velvollinen todistamaan asiakirjaan sisältyvästä seikasta esitutkintalain 27§:n 2 momentin nojalla.

3 §

Postilähetyksen ja sähkösanoman takavarikko

Epäillylle tarkoitetut tai häneltä lähtöisin olevat kirjeet ja muut postilähetykset sekä sähkösanomat, jotka ovat posti- ja telelaitoksen hallussa, saa takavarikoida ainoastaan, milloin rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta ja ne tämän lain mukaan voitaisiin takavarikoida vastaanottajan hallusta.

Jos takavarikoidun postilähetyksen tai sähkösanoman sisältö voidaan rikoksen selvittämistä haittaamatta kokonaan tai osittain ilmoittaa vastaanottajalle, jäljennös tai ote siitä on lähetettävä hänelle viipymättä.

4 §

Lähetyksen pysäyttäminen takavarikkoa varten

Jos on syytä olettaa, että kirje, muu postilähetys, sähkösanoma tai tavaralähetys, joka voidaan takavarikoida, on tulossa posti- ja telelaitoksen toimipaikkaan, rautateiden liikennepaikkaan taikka linjaliikennettä moottoriajoneuvolla, laivaliikennettä, lentorahtiliikennettä tai tällaisessa liikenteessä kuljetettavan tavaran käsittelyä harjoittavan toimipaikkaan, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa määrätä, että lähetys on pidettävä toimipaikassa, kunnes takavarikko on ehditty toimittaa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu määräys annetaan tietyksi ajaksi, ei kuitenkaan pidemmäksi kuin yhdeksi kuukaudeksi siitä, kun toimipaikan esimies on saanut määräyksestä tiedon. Lähetystä ei saa ilman tutkinnanjohtajan tai syyttäjän lupaa luovuttaa muulle kuin heille tai heidän määräämälleen henkilölle.

Toimipaikan esimiehen on viipymättä ilmoitettava määräyksen antajalle lähetyksen saapumisesta toimipaikkaan. Tämän on välittömästi päätettävä lähetyksen takavarikoimisesta.

5 §

Takavarikoimisesta päättävä viranomainen

Takavarikoimisesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Tuomioistuin saa päättää siitä syytetä käsitellessään.

6 §

Takavarikoitavan esineen haltuunottaminen

Kun poliisimies ottaa rikoksesta epäillyn kiinni taikka toimittaa kotietsinnän tai henkilöön kohdistuvan etsinnän, hän saa ilman pidättämiseen oikeutetun virkamiehen määräystäkin ottaa haltuunsa takavarikoimista varten esineen, joka silloin tavataan. Poliisimies saa muulloinkin, kun asia ei siedä viivytystä, ottaa haltuunsa takavarikoitavan esineen, ei kuitenkaan posti- ja telelaitoksen hallussa olevaa lähetystä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetusta esineen haltuunottamisesta on viipymättä ilmoitettava pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle, jonka on heti päätettävä, onko esine takavarikoitava.

7 §

Ilmoitus takavarikosta ja haltuunottamisesta

Jollei se, jonka luona esine takavarikoidaan tai otetaan haltuun, ole saapuvilla, hänelle on viipymättä ilmoitettava takavarikosta tai haltuunottamisesta. Posti- tai tavaralähetyksen taikka sähkösanoman vastaanottajalle ja lähettäjälle, jos hänen osoitteensa on tiedossa, on ilmoitettava takavarikosta niin pian kuin siitä ei voi aiheutua haittaa rikoksen selvittämislle.

8 §

Eräiden asiakirjojen avaaminen ja tutkiminen

Takavarikoidun suljetun kirjeen tai muun suljetun yksityisen asiakirjan saa avata vain tutkinnanjohtaja, syyttäjä tai tuomioistuin. Heidän lisäksi saavat tällaista asiakirjaa tai sähkösanomaa tarkemmin tutkia vain asianomaisen rikoksen tutkijat. Kuitenkin asiantuntija tai muu, jota käytetään apuna rikoksen selvittämisessä tai jota muuten asiassa kuullaan, saa tutkinnanjohtajan, syyttäjän tai tuomioistuimen osoituksen mukaan tarkastaa sitä.

9 §

Pöytäkirja ja todistus

Takavarikosta on laadittava pöytäkirja. Siinä on mainittava takavarikon tarkoitus ja toimituksen kulku sekä luetteloitava takavarikoidut esineet.

Takavarikon toimittajan on annettava takavarikosta todistus sille, jonka hallussa esine on ollut.

10 §

Takavarikoidun esineen säilyttäminen

Takavarikon toimittajan on otettava takavarikoitu esine haltuunsa tai pantava se sinetöityyn säilöön. Esine voidaan kuitenkin jättää haltijalleen, jollei sen voida katsoa vaarantavan takavarikon tarkoitusta. Haltijaa on tällöin kiellettävä myymästä esinettä tai muuten luovuttamasta taikka hukkaamasta sitä. Milloin katsotaan tarpeelliseksi, esine on lisäksi merkittävä sinetillä tai muulla tavoin siten, että se selvästi nähdään takavarikoiduksi. Haltijaa saadaan tarvittaessa kieltää käyttämästä esinettä.

Takavarikoitu esine on säilytettävä sellaisenaan. Esinettä on hoidettava niin, ettei sitä käytetä väärin. Kuitenkin voi poliisipiirin päällikkö määrätä takavarikoidun esineen heti myytäväksi,

jos se on helposti pilaantuva, pian häviävä, arvoltaan nopeasti aleneva tai erittäin kallishoitoinen. Todisteena käytettäväksi takavarikoidulle esineelle saadaan tehdä kokeita, milloin se on tarpeen rikoksen selvittämiseksi.

11 §

Takavarikon kumoaminen

Takavarikko on kumottava niin pian kuin se ei ole enää tarpeen.

Takavarikko on kumottava myös, jollei syytettä sen aiheuttaneesta rikoksesta nosteta neljässä kuukaudessa esineen takavarikoimisesta. Tuomioistuin saa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen edellä tarkoitettuna määräaikana tekemästä pyynnöstä pidentää tätä aikaa.

12 §

Takavarikon voimassaolosta päättäminen eräissä tapauksissa

Milloin takavarikko toimitetaan ulkomaan oikeusviranomaisen pyynnöstä ja takavarikoitu esine luovutetaan ulkomaan oikeusviranomaiselle, päättää takavarikon voimassaoloajasta Helsingin raastuvanoikeus.

13 §

Takavarikon saattaminen tuomioistuimen tutkittavaksi

Sen vaatimuksesta, jota asia koskee, tuomioistuimen on päätettävä, onko takavarikko pidettävä voimassa. Vaatimus, joka on tehty tuomioistuimelle ennen kuin se on ryhtynyt käsittelemään syytettä, on otettava käsiteltäväksi viikon kuluessa sen saapumisesta tuomioistuimelle. Sen käsittelystä on soveltuvin kohdin voimassa, mitä vangitsemisvaatimuksen käsittelystä on 1 luvun 9 ja 12 §:ssä säädetty. Tuomioistuimen on varattava niille, joita asia koskee, tilaisuus tulla kuulluksi, mutta kenenkään poissaolo ei estä asian ratkaisemista.

14 §

Takavarikon kumoamisesta päättävä viranomainen

Takavarikon kumoamisesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Milloin tuomioistuin on päättänyt takavarikoimisesta tai määrännyt 13 §:ssä tarkoitettua vaatimuksesta antamallaan päätöksellä takavarikon pidettäväksi voimassa taikka oikeudenkäynnissä on esitetty takavarikoituun esineeseen kohdistuva vaatimus, asiasta päättää kuitenkin tuomioistuin.

15 §

Takavarikon voimassaolosta päättäminen syyte- asiaa ratkaistaessa

Tuomioistuimen on syyteasian ratkaistessaan päätettävä, onko takavarikko pidettävä edelleen voimassa, kunnes asiasta toisin määrätään.

16 §

Muutoksenhaku

Tuomioistuimen takavarikkoa koskevasta päätöksestä saa valittaa erikseen. Valitus ei estä esineen takavarikoimista.

Takavarikon voimassaoloajan pidentämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

17 §

Takavarikoidun esineen palauttaminen

Jos takavarikoitu esine olisi takavarikon kumoamisen jälkeen palautettava omistajalleen tai sille, jolla on oikeus esineeseen, ja useammat ovat vaatineet esinettä itselleen, esine on takavarikon kumoamisesta huolimatta pidettävä edelleen poliisin hallussa, kunnes riita paremmasta oikeudesta siihen on ratkaistu. Jos omistajaa tai muuta, jolla olisi oikeus tällaiseen esineeseen, ei ole tiedossa, poliisin on julkisella kuulutuksella kehotettava häntä ilmoittautumaan. Jos kukaan ei vaadi esinettä itselleen kuuden kuukauden kuluessa kuuluttamisesta, se siirtyy valtiolle. Tarkemmat säännökset kuuluttamisesta annetaan asetuksella.

18 §

Täydentäviä säännöksiä

Mitä tässä luvussa säädetään esineestä, koskee myös ainetta.

Esineen sijasta voidaan takavarikoida todisteena käytettäväksi esineestä irrotettu osa, jos jotakin tutkintatoimenpidettä ei voida muuten suorittaa ilman suuria vaikeuksia.

19 §

Viittaussäännös

Takavarikosta on tämän luvun säännösten lisäksi noudatettava, mitä siitä on erikseen säädetty.

5 luku

Etsintä

Paikkaan kohdistuva etsintä

1 §

Kotietsinnän edellytykset

Jos on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, saadaan rakennuksessa, huoneessa taikka suljetussa säilytyspaikassa tai kulkuneuvossa toimittaa kotietsintä takavarikoitavan esineen löytämiseksi tai muutoin sellaisen seikan tutkimiseksi, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä.

Muun kuin rikoksesta todennäköisin syin epäillyn luona saadaan kotietsintä toimittaa ainoastaan silloin, kun rikos on tehty hänen luonaan tai epäilty on siellä otettu kiinni taikka muuten erittäin pätevin perustein voidaan olettaa, että etsinnällä saatetaan löytää takavarikoitava esine tai muutoin saada selvitystä rikokseen.

Kiinni otettavan, pidätettävän tai vangittavan, tuomioistuimeen tuotavan taikka sinne rikosasiassa haastettavan vastaajan taikka henkilönkatsastukseen toimitettavan tavoittamiseksi saadaan toimittaa kotietsintä hänen luonaan tai muussakin 1 momentissa tarkoitettussa paikassa, jossa erittäin painavin perustein hänen voidaan olettaa olevan.

2 §

Kotietsintä eräissä paikoissa

Huoneistossa, johon yleisöllä on pääsy taikka jossa rikoksentehtäjillä on tapana oleskella tai sellaista omaisuutta, jota etsitään, on tapana ostaa tai ottaa pantiksi, saadaan rikoksesta säädettyyn rangaistukseen katsomatta pitää kotietsintä 1§:ssä mainitussa tarkoituksessa.

3 §

Kotietsinnästä päättäminen

Kotietsinnästä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Ilman määräystä saa kuitenkin poliisimies toimittaa kotietsinnän, milloin sen tarkoituksena on kiinni otettavan, pidätettävän tai vangittavan taikka tuomioistuimeen tuotavan tai henkilönkatsastukseen toimitettavan tavoittaminen taikka sellaisen esineen takavarikoiminen, jota on voitu seurata tai jäljittää rikoksen teosta verekseltään. Poliisimies voi määräyksettä toimittaa kotietsinnän myös muulloin, jos asia ei siedä viivytystä.

4 §

Läsnäolo kotietsinnässä

Kotietsintää toimitettaessa tulee mahdollisuuksien mukaan olla saapuvilla toimitusmiehen kutsuma todistaja. Toimitusmies saa, jos hän harkitsee tarpeelliseksi, pitää apunaan asiantuntijaa tai muuta henkilöä.

Sille, jonka luona kotietsintä pidetään, tai hänen poissa ollessaan jollekin hänen talonväkeensä kuuluvalla paikalla olevalle on annettava tilaisuus olla etsinnässä saapuvilla ja kutsua siihen todistaja, jollei se viivytä toimitusta. Jollei kukaan mainituista eikä heidän kutsumansa todistaja ole ollut toimituksessa läsnä, on etsinnästä viipymättä ilmoitettava sille, jonka luona se on toimitettu.

Asianomistajan tai hänen asiamiehensä voidaan sallia olla läsnä toimituksessa antamassa tarpeellisia tietoja. Toimitusmiehen on kuitenkin valvottava, ettei asianomistaja tai asiamies saa etsinnässä ilmenevistä seikoista enempää selkoa kuin on välttämätöntä.

5 §

Kotietsinnän toimittaminen

Kotietsintää aloitettaessa on kirjallinen etsintämääräys esitettävä paikalla olevalle, 4§:n 2 momentissa tarkoitettulle henkilölle. Jollei kirjallista määräystä ole, etsinnän tarkoitus on suullisesti esitettävä.

Kotietsintä on toimitettava siten, että siitä ei aiheudu haittaa tai vahinkoa enempää kuin on välttämätöntä.

Huone tai säilytyspaikka saadaan, jos se on tarpeellista, avata voimakeinoja käyttäen. Toimituksen päätyttyä on sillä tavoin avattu paikka sopivalla tavalla jälleen suljettava.

Kotietsintää ei erityisellä aiheella saa toimittaa kello 21:n ja 6:n välisenä aikana.

6 §

Asiakirjan tutkiminen kotietsinnässä

Kotietsinnässä tavatun yksityisen asiakirjan avaamisesta ja tarkemmasta tutkimisesta on voimassa, mitä 4 luvun 8 §:ssä säädetään.

7 §

Pöytäkirja ja todistus

Toimitusmiehen on pidettävä kotietsinnästä pöytäkirjaa. Kotietsinnästä on pyynnöstä annettava todistus sille, jonka luona etsintä on toimitettu.

8 §

Paikantarkastus

Edellä 1 §:ssä mainittua tarkoitusta varten saa syyttäjä, tutkinnanjohtaja tai tutkija toimittaa tarkastuksen muussa kuin 1 §:ssä mainitussa paikassa, vaikka yleisöllä ei ole siihen pääsyä.

Henkilöön kohdistuva etsintä

9 §

Käsitteet

Henkilöön kohdistuva etsintä voi olla

henkilöntarkastus sen tutkimiseksi, mitä tarkastettavalla on vaatteissaan tai muutoin yllään, taikka

henkilönkatsastus, joka käsittää katsastettavan ruumiin tarkastamisen, verinäytteen ottamisen tai muun ruumiiseen kohdistuvan tutkimuksen.

10 §

Henkilöntarkastuksen edellytykset

Henkilöntarkastus voidaan toimittaa takavarikoitavan esineen löytämiseksi tai muutoin sellaisen seikan tutkimiseksi, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä, jos on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta taikka lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä petos tai omavaltainen käyttöönottaminen.

Se, jota ei voida todennäköisin syin epäillä 1 momentissa mainitusta rikoksesta, saadaan tarkastaa ainoastaan, milloin erittäin pätevin perustein voidaan olettaa, että tarkastuksessa saatetaan löytää takavarikoitava esine tai muutoin saada selvitystä rikoksesta.

11 §

Henkilönkatsastuksen edellytykset

Henkilönkatsastus saadaan 10§:ssä mainitussa tarkoituksessa kohdistaa siihen, jota todennäköisin syin epäillään rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, taikka rattijuopumuksesta.

Henkilönkatsastuksen yhteydessä tehtävästä tutkimuksesta ei saa aiheutua tutkittavalle sanottavaa haittaa.

12 §

Henkilöön kohdistuvan etsinnän toimittaminen

Henkilöön kohdistuvasta etsinnästä on soveltuvin kohdin voimassa, mitä kotietsinnästä 3, 5, 6 ja 7§:ssä säädetään. Jos etsintä on perusteellinen, se on toimitettava sitä varten varatussa

huoneessa. Milloin etsinnän toimittaa muu kuin terveydenhuoltohenkilöstöön kuuluva, siinä on, mikäli mahdollista, oltava saapuvilla etsinnästä päättäneen virkamiehen kutsuma todistaja.

Verinäytettä ei saa ottaa eikä muuta lääketieteellistä asiantuntemusta vaativaa tutkimusta suorittaa muu kuin lääkäri.

Henkilönkatsastusta ei saa toimittaa tutkittavan kanssa eri sukupuolta oleva, jollei hän kuulu terveydenhuoltohenkilöstöön. Henkilönkatsastuksessa ei verinäytteen ottamista ja kliinistä humalatilatutkimusta lukuun ottamatta saa olla saapuvilla muita eri sukupuolta olevia kuin alaikäisen tutkittavan huoltaja.

13 §

Viittaussäännös

Etsinnästä on tämän luvun säännösten lisäksi noudatettava, mitä siitä on erikseen säädetty.

6 luku

Muut pakkokeinot

1 §

Poistumisen estäminen

Rikoksesta epäiltyä, joka on esitutkintalain 21§:n 2 momentin nojalla velvollinen olemaan läsnä esitutkinnassa ja jota ei ole pidätetty tai vangittu, saadaan esitutkinnassa pitää lukitusissa tilassa, jos se on välttämätöntä hänen poistumisensa estämiseksi. Häntä ei saa kuitenkaan sijoittaa pidätettyjen säilytyshuoneeseen, ellei pidättämiseen ole 1 luvun 3§:n mukaan edellytyksiä.

2 §

Tutkimuspaikan eristäminen

Rikoksen selvittämisen turvaamiseksi saadaan sulkea rakennus tai huone taikka kieltää pääsy tietylle alueelle, jonkin esineen siirtäminen muualle tai muu vastaava toimenpide. Tutkimuspaikan eristämisestä on soveltuvin kohdin voimassa, mitä takavarikosta on 4 luvussa säädetty.

3 §

Koe nautitun alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi

Poliisimies voi määrätä moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajan tai muussa rikoslain 23 luvussa tarkoitettussa tehtävässä toimivan henkilön kokeeseen, joka tehdään tämän mahdollisesti nauttiman alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi. Kokeesta kieltäytynyt on velvollinen alistumaan 5 luvun 9§:ssä tarkoitettuun henkilönkatsastukseen.

Tulli- ja rajavartiolaitoksella sekä ilmailu-, merenkulku- tai rautatiehallituksen liikennettä valvomaan määräämällä virkamiehellä on tehtävässään sama toimivalta kuin poliisimiehellä 1 momentin mukaan.

Edellä tarkoitettu koe on tehtävä siten ja sellaisella menetelmällä, ettei siitä aiheudu tarpeetonta tai kohtuutonta haittaa tutkittavalle.

Sisäasiainministeriö antaa tarkemmat ohjeet kokeen tekemisestä.

4 §

Henkilötuntomerkkien ottaminen

Poliisimies saa ottaa rikoksesta epäillystä henkilöstä tunnistamista, rikoksen selvittämistä ja rikosentekijäin rekisteröintiä varten sormen-, käden- ja jalanjäljet, käsiala- ja ääninäytteen, valokuvan sekä tuntomerkkitiedot (*henkilötuntomerkit*).

Painavista rikostutkinnallisista syistä poliisimies saa ottaa tunnistamista ja rikoksen selvittämistä varten henkilötuntomerkit myös muusta kuin rikoksesta epäillystä, jos asia koskee rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuja henkilötuntomerkkejä ei saa käyttää muun kuin tutkittavan rikoksen selvittämiseksi. Niitä ei myöskään saa säilyttää tai rekisteröidä muuta tarkoitusta varten.

Vankeinhoitoviranomainen saa ottaa henkilötuntomerkit rangaistuslaitoksessa olevasta.

7 luku

Erinäisiä säännöksiä

1 §

Eräiden virkamiesten oikeus käyttää pakkokeinoja

Valtioneuvoston oikeuskansleri saa antaa esitutkinnan toimittamaan määräämälleen virkamiehelle oikeuden käyttää pakkokeinoja tämän lain mukaisesti määräyksessä mainitussa laajuudessa.

Kun sisäasiainministeriö antaa määrätylle virkamiehelle poliisilain 3 §:n 2 momentin nojalla valtuudet esitutkinnan toimittamiseen, se saa samalla antaa hänelle oikeuden käyttää pakkokeinoja tämän lain mukaisesti määräyksessä mainitussa laajuudessa.

2 §

Vahingonkorvaus

Syyttömästi pidätetylle tai vangitulle maksettavasta korvauksesta samoin kuin muiden pakkokeinojen käyttämisestä aiheutuneiden vahinkojen korvaamisesta säädetään erikseen.

3 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkemmat säännökset pakkokeinoista annetaan asetuksella.

4 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1989.

5 §

Kumottavat säännökset

Tällä lailla kumotaan:

1) rikoslain voimaannpanemisesta 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun asetuksen 20, 22, 23, 23 a, 24, 26-30, 30 a ja 31§ sekä 41 a §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 20§ muutettuna 1 päivänä heinäkuuta 1948 annetulla lailla (515/48) ja 19 päivänä heinäkuuta 1974 annetulla lailla (614/74), 22 § muutettuna mainitulla 1 päivänä heinäkuuta 1948 annetulla lailla, 5 päivänä kesäkuuta 1981 annetulla lailla (387/81), 5 päivänä elokuuta 1983 annetulla lailla (690/83) ja 15 päivänä kesäkuuta 1984 annetulla lailla (460/84), 23§ muutettuna mainitulla 1 päivänä heinäkuuta 1948 annetulla lailla, 15 päivänä kesäkuuta 1956 annetulla lailla (353/56) ja 18 päivänä helmikuuta 1966 annetulla lailla (85/66), 23 a § mainitussa 18 päivänä helmikuuta 1966 annetussa laissa, 26 § ja 41 a §:n 1 momentti mainitussa 1 päivänä heinäkuuta 1948 annetussa laissa, 30 § 20 päivänä helmikuuta 1960 annetussa laissa (110/60), 30 a § 9 päivänä helmikuuta 1979 annetussa laissa (163/79) ja 31§ 17 päivänä tammikuuta 1936 annetussa laissa (58/36);

2) takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa 12 päivänä kesäkuuta 1959 annettu laki (260/59) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen; sekä

3) henkilötuntomerkkien ottamisesta 19 päivänä kesäkuuta 1936 annettu asetus (245/36).

Hallituksen esitys 14/85

Lakivaliok. miet. 9/86

Suuren valiok. miet. 230/86

Helsingissä 30 päivänä huhtikuuta 1987

Tasavallan Presidentti

Mauno Koivisto

Oikeusministeri

Christoffer Taxell